

Marlena Gołębiowska

Polska kluczowym partnerem gospodarczym Litwy

Współczesne stosunki polsko-litewskie, zwłaszcza w okresie po wejściu przez te państwa do Unii Europejskiej i dołączeniu do jednolitego rynku, ewoluowały w kierunku silnej współpracy gospodarczej. Wyraża się ona szczególną pozycją Polski jako kluczowego partnera handlowego i inwestycyjnego Litwy. Polska zajmuje obecnie pierwsze miejsce jako kierunek litewskiego importu towarów i drugie miejsce jako kierunek eksportu, a także szóste wśród kierunków pochodzenia inwestycji.

Uwarunkowania. W 2024 r. przypada 30. rocznica podpisania *Traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską*¹. Był to ostatni z serii traktatów zawieranych przez Polskę ze swoimi sąsiadami, a jego negocjacje okazały się szczególnie trudne z uwagi na nierozwiązane kwestie historyczne i napięcia wokół mniejszości narodowych. Równocześnie jednak jego podpisanie 26 kwietnia 1994 r. postrzegane jest jako rozpoczęcie nowej ery w stosunkach polsko-litewskich, w tym szczególnie w dziedzinie współpracy gospodarczej.

Jeszcze przed ratyfikacją traktatu oba państwa położyły podwaliny pod tę współpracę poprzez zawarcie kluczowych porozumień. W 1992 r. podpisano *Umowę w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji*², w 1994 r. *Umowę w sprawie unikania podwójnego opodatkowania*³. Natomiast w 1996 r. zawarto *Umowę o wolnym handlu*⁴. Równocześnie jednak zupełnie nowe możliwości wzmocnienia wzajemnych stosunków gospodarczych otworzyło przed Polską i Litwą dołączenie do Unii Europejskiej w 2004 r.⁵ Od tego czasu, o ile stosunki polityczne między oboma państwami charakteryzowały się zarówno okresami zacieśnionej współpracy, jak i momentami napięć, o tyle stosunki gospodarcze wyraźnie się umacniały, czego wyrazem był znaczący wzrost wymiany handlowej i wzajemnych inwestycji.

Handel. W roku akcesji do UE łączna wartość wymiany towarowej pomiędzy Polską a Litwą wynosiła niespełna 1,4 mld euro. Do 2022 r. wartość ta wzrosła siedmiokrotnie, osiągając poziom 10 mld euro. Jest to wynik zarówno wyraźnego wzrostu polskiego eksportu towarów na Litwę – z 1,0 mld euro do 6,1 mld euro, jak i litewskiego eksportu towarów do Polski – z 0,4 mld euro do 3,9 mld euro.

Co istotne, w latach 2004-2022 wzrosła nie tylko wartość wymiany towarowej między Polską a Litwą, ale również znaczenie obu państw dla siebie jako partnerów handlowych. Szczególnie widoczne jest to w przypadku Polski, gdyż jej udział w litewskim eksporcie towarów wzrósł z 4,8% do 9,0%, a w imporcie z 7,7% do 11,7%. W rezultacie Polska, która w 2004 r. zajmowała 8. miejsce wśród największych partnerów eksportowych Litwy (po Niemczech, Łotwie, Federacji Rosyjskiej, Francji, Wielkiej Brytanii, Szwecji i Estonii) oraz 3. miejsce wśród największych

¹ *Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Wilnie dnia 26 kwietnia 1994 r.*, Dz.U. 1995 nr 15 poz. 71.

² *Umowa między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Litewską w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzona w Warszawie dnia 28 września, 1992 r.*, Dz.U. z 1993 r., nr 122, poz. 543.

³ *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, sporządzona w Warszawie dnia 20 stycznia 1994 r.*, Dz.U. z 1995 r., nr 51, poz. 277.

⁴ *Umowa o wolnym handlu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską*, sporządzona w Warszawie dnia 27 czerwca 1996 r., Dz.U. z 1996 r., nr 158, poz. 807.

⁵ Od tego czasu polsko-litewskie stosunki gospodarcze regulowane są przede wszystkim przez *acquis communautaire*, obok wciąż obowiązującej umowy z 1994 r.

partnerów importowych (po Federacji Rosyjskiej i Niemczech), do 2022 r. awansowała na 2. miejsce jako partner eksportowy (po Łotwie) i na 1. jako partner importowy. W strukturze polskiego eksportu towarów na Litwę w 2022 r. dominowało kilka kluczowych kategorii: produkty mineralne (w szczególności energia elektryczna, która odnotowała znaczący wzrost wartości eksportu w latach 2021-2022 do odpowiednio 0,6 mld euro i 0,4 mld euro), tworzywa sztuczne i artykuły z tworzyw sztucznych, maszyny i urządzenia mechaniczne oraz żelazo i stal.

W mniejszym stopniu ewoluowała rola Litwy, gdyż jej udział w polskim eksporcie wzrósł w analogicznym okresie z 1,7% do 1,8%, a w imporcie z 0,5% do 1,1%. Litwa, która w 2004 r. zajmowała 18. miejsce wśród największych partnerów eksportowych Polski oraz 27. miejsce wśród partnerów importowych, w 2022 r. znalazła się na 16. miejscu wśród partnerów eksportowych i na 25. miejscu wśród partnerów importowych. W strukturze litewskiego eksportu towarów do Polski w 2022 r. również dominowały produkty mineralne, tworzywa sztuczne i artykuły z nich, pojazdy i ich akcesoria oraz produkty rolno-spożywcze.

W kontekście analizy dotyczącej wymiany handlowej warto również zwrócić uwagę na handel usługami. Według najnowszych dostępnych danych w 2021 r. całkowita wartość handlu usługami między Polską a Litwą osiągnęła niemal 1,5 mld euro, z czego Polska dostarczyła usługi na Litwę o wartości 0,8 mld euro, a Litwa do Polski – 0,6 mld euro. Tym samym w handlu usługami Polska zajęła 7. miejsce wśród partnerów eksportowych Litwy (po Niemczech, Francji, Holandii, Danii, Szwecji i Wielkiej Brytanii) i 1. miejsce wśród partnerów importowych. Z kolei w polskim handlu usługami Litwa zajęła 17. pozycję zarówno w eksporcie, jak i imporcie usług do i z Polski. W strukturze handlu usługami między Polską a Litwą dominują usługi transportowe, w tym przede wszystkim związane z transportem towarów.

Inwestycje. Ożywienie wzajemnych relacji gospodarczych między Polską a Litwą znajduje swoje odzwierciedlenie także we wzajemnych inwestycjach. W 2004 r. skumulowana wartość polskich inwestycji na Litwie wynosiła 34 mln euro, natomiast w 2022 r. – 1236 mln euro. Ten wynik uplasował Polskę na 6. miejscu jako kierunek napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich na Litwę (po Stanach Zjednoczonych, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Niemczech i Estonii). Wśród czołowych polskich inwestorów na Litwie wyróżniają się Orlen, który w 2006 r. dokonał przejęcia rafinerii w Możejkach, oraz firmy takie jak PZU, Inter Cars, Tele-Fonika Kable, Warta Glass oraz Sygnity.

W przypadku litewskich inwestycji w Polsce ich skumulowana wartość wzrosła z ujemnej w 2004 r. do 556 mln euro w 2022 r. Tym samym Litwa zajęła 26. miejsce jako kierunek napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski. Wśród kluczowych litewskich inwestorów w Polsce znajdują się Maxima Grupė, która w 2018 r. przejęła Emperia Holding (właściciela sieci supermarketów Stokrotka), oraz Ignitis Group, specjalizująca się w zielonej energii.

Polsko-Litewska Izba Handlowa. W 2015 r., w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie na wspieranie wzajemnych relacji gospodarczych, została powołana Polsko-Litewska Izba Handlowa. W przeszłości istniała już Polsko-Litewska Izba Gospodarcza Rynków Wschodnich, która powstała w 1992 r. w Suwałkach i skupiała się przede wszystkim na integracji przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na obszarze przygranicznym, jednak w 2009 r. zakończyła działalność.

Polsko-Litewska Izba Handlowa, choć nie jest bezpośrednim kontynuatorem poprzedniej instytucji, pełni podobną funkcję w promowaniu i wspieraniu biznesowych więzi między Polską a Litwą. Jako zrzeszenie firm i osób zaangażowanych w polsko-litewskie stosunki gospodarcze, skupia się na gromadzeniu i analizowaniu informacji o możliwościach biznesowych, budowaniu relacji z decydentami i interesariuszami oraz organizowaniu konferencji i spotkań networkingowych. Izba angażuje się także w organizację gali Polish Business Awards, wydarzenia powstałego z inicjatywy Ambasady RP w Wilnie w celu uhonorowania przedsiębiorców z Polski i Litwy aktywnie działających na obu rynkach. W 2023 r. wydarzenie to odbyło się już po raz jedenasty.

Wnioski

- Współczesne stosunki gospodarcze między Polską a Litwą uległy znacznemu wzmocnieniu, co objawia się w dynamicznym wzroście wymiany handlowej i wzajemnych inwestycji. W tym procesie szczególnie Polska ugruntowała swoją pozycję jako kluczowego partnera handlowego i inwestycyjnego Litwy.
- Asymetria w relacjach gospodarczych obu państw wynika głównie z różnic w wielkości ich gospodarek (PKB Litwy jest niemal dziesięciokrotnie mniejsze niż Polski; w 2022 r. PKB w cenach rynkowych Litwy wynosiło 67 mld euro, a Polski 655 mld euro). Nie umniejsza to jednak wzajemnych korzyści płynących z tej współpracy.
- Rozwój polsko-litewskich stosunków gospodarczych w przyszłości zależeć będzie od dalszego pogłębiania współpracy regionalnej i transgranicznej, z naciskiem na sektory o dużej wartości dodanej i potencjale innowacyjnym, przy jednoczesnym zachowaniu stabilnego klimatu politycznego⁶.

⁶ Źródła danych wykorzystanych w publikacji: Główny Urząd Statystyczny (GUS), Oficialiosios statistikos portalas (OSP), Narodowy Bank Polski (NBP), Lietuvos bankas (LB), Eurostat.